

Madoerees, het Soendanees, enz. Er werden ook Chinese en Arabische jongeren als leerling aangenomen.

Jegens de *Taman Siswo*-scholen koesterden het gouvernement en het Europese deel van de bevolking in den beginne een ruime mate van argwaan. Niet ten onrechte! Dewantoro had als doel van het door hem geïnspireerde onderwijs gesteld: 'een mens te bouwen die vrij is in zijn denken, vrij in zijn daden, een vrij mens in alle opzichten'¹ – nu, dat was een duidelijk anti-koloniale doelstelling.² Trouwens, hij had aanvankelijk financiële hulp van het gouvernement op principiële gronden geweigerd. De *Taman Siswo*-scholen werden in de jaren '20 door het gouvernement en het Europees bedrijfsleven tegengewerkt. 'Men noemde', aldus in '41 een in Batavia verschijnend Indonesisch dagblad,

'dit onderwijs 'rood' en beschouwde het als een onderbouw van de nationalistische politieke partijen die gevaar kon opleveren voor de regering. Daarom werd het geboycot, terwijl zijn abiturienten overal werden geweerd. De inheemse landsdienaren durfden niet met *Taman Siswo*-onderwijzers om te gaan omdat zij bang waren, dan ook voor communisten te worden gehouden'³ –

pas in de loop van de jaren '30 ging het gouvernement gunstiger over de *Taman Siswo*-beweging oordelen; een deel van haar scholen werd toen gesubsidieerd.⁴

Naast de *Taman Siswo*-scholen kwamen er in het begin van de jaren '20 scholen, ook al weer buiten alle gouvernementebemoediging om, die nauw met de *Sarekat Islam*, sommige met een door communisten geïnspireerde beweging, de *Sarekat Rakjat*, het Volksverbond (meer daarover in het volgende hoofdstuk), verbonden waren. Aan die *Sarekat Rakjat*-scholen werd in '23 het voortbestaan onmogelijk gemaakt doordat een ordonnantie werd uitgevaardigd die vergde dat van de oprichting of van het bestaan van scholen kennis werd gegeven aan het gouvernement en die het gouvernement het recht gaf, scholen op te heffen. Dat laatste

¹ In de simpele ruimten waar les werd gegeven, hing veelal een portret van prins Diponegoro. ² Aangehaald in Anthony Reid: *The Blood of the People*, p. 63. ³ *Berita Oemoem*, 15 okt. 1941, aangehaald in: *Overzicht van de Indonesische en Chinees-Maleise pers*, 1941, p. 1510. ⁴ De *Taman Siswo*-scholen leverden toen leerlingen af die heel wel geschikt waren voor het volgen van voortgezet onderwijs maar voor een deel van die leerlingen was op de bestaande (Europese) scholen voor voortgezet onderwijs geen plaats – die werden toen door de *Taman Siswo*-beweging naar scholen voor voortgezet onderwijs in Brits-Indië, op de Philippijnen en in Japan gezonden.